

Nr 35.

Av herr **Arne**mark, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 72, angående avlöningsförmåner till viss civil personal i statens och kommuns tjänst under tjänstledighet på grund av inkallelse till militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap, m. m.

Med hänsyn till formuleringen av stadgandena i bl. a. civila avlöningsreglementets 13 § 2 mom. och civila icke-ordinariereglementets 12 § 2 mom. bibehåller för närvarande civil statstjänsteman, som är officer i reserven, å reservstat, å övergångsstat eller i väg- och vattenbyggnadskåren sin civila lön med B-avdrag för den tid, då han är inkallad till militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap, under det att den tjänsteman, som är landstormsofficer och under enahanda förhållanden inbeordrats till militär tjänstgöring, helt skall avstå från sin lön i den civila tjänsten.

Genom de i Kungl. Maj:ts proposition nr 72 föreslagna ändringarna beträffande tjänstemännens civila avlöningsförhållanden under inkallelse till förstärkt försvarsberedskap komma visserligen landstormsofficerarna att principiellt likställas med övriga officerare tillhörande arméns reservpersonal. Denna i och för sig naturliga och självklara princip brytes i praktiken dock sönder i ett betydelsefullt hänseende, nämligen beträffande de *nuvarande* ordinarie befattningshavarna, av vilka de, som genom bestämmelserna i nu gällande avlöningsreglementen tillförsäkrats ett åtnjutande av den civila lönen med B-avdrag, anses böra bibehållas vid denna förmån under militärtjänstgöring av förevarande slag, medan ordinarie befattningshavare, vilken tjänstgör som landstormsofficer under förstärkt försvarsberedskap, blir jämställd med icke-ordinarie befattningshavare, för vilka föreslås, att nuvarande rätt till B-avdrag vid tjänstgöring som reservofficer skall hävas och ersättas med mindre förmånliga bestämmelser.

Detta innebär alltså, att av de nuvarande ordinarie befattningshavarna allenast de, som äro landstormsofficerare, alltjämt skola intaga en oförmånlig undantagsställning. Bortsett ifrån spörsmålet, huruvida den i propositionen föreslagna lösningen av den däri omförmälda personalens civila löner i allmänhet under ifrågavarande militära tjänstgörig är riktig eller ej, synes det emellertid för ernående av full rättvisa erforderligt, att de olika officerskategorierna behandlas lika i de civila avlöningsbestämmelserna och att alltså de landstormsofficerare, som nu äro ordinarie civila befattningshavare, erhålla rätt att bibehållas vid sin civila lön med B-avdrag under inkallelse till militärtjänst vid förstärkt försvarsberedskap. Visserligen före-

bådas i propositionen utredning om ändrade bestämmelser i förevarande hänseende för de befattningshavare, som *framdeles* vinna ordinarie anställning, men detta synes icke utgöra bärande skäl för att giva de *nuvarande* ordinarie befattningshavarna i statens tjänst, som äro landstormsofficerare, en oförmånligare löneställning under inkallelse till militärtjänst vid förstärkt försvarsberedskap än vad deras kolleger, vilka äro officerare tillhörande arméns reservpersonal, komma i åtnjutande av.

En konsekvent tillämpning av principen om en fullt lika behandling i här berörda hänseende av de olika officerskategorierna inom arméns reservpersonal är så mycket viktigare, som ett missgynnande av landstormsofficerarna lätt kan komma att i framtiden menligt inverka på en god och tillräcklig rekrytering. I detta sammanhang kan därför bringas i erinran icke blott chefens för armén påpekande i sitt yttrande över förslaget till krigsavlöningsreglemente, att »landstormsofficerarnas ansvarsställning under krig är densamma som för övrig officerspersonal», utan även försvarskommissionens förklaring i sitt betänkande av år 1935, att tillgången på landstormsofficerare »är av väsentlig betydelse för landstormens användbarhet för sina uppgifter». Kommissionen tillade också: »Denna rekryterings fortvaro är därför ett betydelsefullt försvarsintresse. Vid sådant förhållande har försvarskommissionen funnit frågan om den frivilliga rekryteringen i fredstid av landstormsofficerare vara förtjänt av en särskild uppmärksamhet.»

I propositionen hava en del avgivna yttranden över en inom finansdepartementet uppgjord promemoria i nu ifrågavarande avseende i viss utsträckning återgivits, och särskilt skolöverstyrelsens uttalande förtjänar det största beaktande. Hänvisas bör emellertid även till såväl Svea Hovrätts, Generalpoststyrelsens och Statskontorets yttranden som de av Landstormsofficerssällskapens i Sverige Riksförbund, Sveriges Landstormsföreningars Centralförbund, Centrala statsförvaltningens tjänstemannaförening och Chefen för arméstaben framställda yrkandena.

Till frågans ytterligare belysning bifogas jämväl såsom bilagor dels Landstormsofficerssällskapens i Sverige Riksförbunds underdåniga framställning den 21 september innevarande år, dels en skrivelse till Sveriges Landstormsföreningars Centralförbund från förbundsordföranden i Stockholms Landstormsförbund, Överståthållaren Torsten Nothin (Bil. 1 och 2).

Under återopande av det anförda hemställes,

dels att det av Kungl. Maj:t hos riksdagen i proposition nr 72 begärda bemyndigandet måtte innefatta en bestämmelse därom, att jämväl de ordinarie befattningshavare, som äro i fredstid konstituerade landstormsofficerare, skola bibehålla sin civila lön med allenast B-avdrag för den tid, under vilken de i sist angivna egenskap inkallas till militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap;

dels ock att, därest riksdagen i övrigt åt förenämnda myndigande giver annat innehåll än det i propositionen begärda, kravet på lika behandling av landstormsofficerare och övriga officerare tillhörande arméns reservpersonal i fråga om de civila löneförmånerna därvid i full utsträckning beaktas.

Stockholm den 21 november 1939.

Gustaf Arnemark.

Bil. I.

Riksförbundets framställning till Konungen den 21 sept. 1939.

Till Konungen.

Enligt 13 § 2 mom. civila avlöningsreglementet och 12 § 2 mom. civila icke-ordinariereglementet äger tjänsteman under tjänstledighet för militär tjänstgöring rätt att bibehållas vid den civila lönen med B-avdrag för den tid, under vilken han såsom officer i reserven, å reservstat, å övergångsstat eller i väg- och vattenbyggnadskåren fullgör honom åliggande tjänstgöring. Enahanda förmån tillkommer enligt samma moment tjänsteman, då han genomgår för konstituerad landstormsofficer föreskriven befälskurs, landstormsbefälsövning, kompletteringskurs eller med kompletteringskurs jämställd annan kurs eller övning, varvid tiden dock är begränsad till högst 14 dagar av ett och samma kalenderår i anslutning till övningarnas omfattning.

Genom dessa stadganden har i princip likställighet i berörda hänseende genomförts mellan landstormsofficerare och samtliga övriga officerare tillhörande arméns reservpersonal, och den skillnad, som kommit till uttryck i den olika ordalydelsen, har motiverats av formella skäl. Beträffande reservofficerare och övriga officerare tillhörande reservpersonalen utom landstormsofficerare talas om den tid, varunder de fullgöra dem »åliggande» militär tjänstgöring, men samma uttryckssätt har icke kunnat väljas i fråga om landstormsofficerare, eftersom dessa i rättslig bemärkelse icke kunna i normala fall mot sin vilja inbeordras till militär tjänstgöring.

I en inom Eders Kungl. Maj:ts Finansdepartement utarbetad, den 1 mars 1939 dagtecknad promemoria berördes frågan om landstormsofficerarnas B-avdrag, varvid bland annat anfördes: »På grund av den betydelse, landstormsutbildningen äger för att tillförsäkra försvarsväsendet ett erforderligt antal för befälsbefattning vid landstormen kvalificerad personal, lära skäl få anses föreligga för att sådan i statens tjänst anställd person, vilken deltagar i landstormsbefälsutbildningen, i likhet med exempelvis reservofficer får bibehålla någon del av sin lön i det fall, att han för den militära utbildningen nödgas begära tjänstledighet från sin befattning.» I anslutning härtill för-

ordades införandet i avlöningsreglementena av i huvudsak det innehåll, som förut angivits.

I sitt över denna promemoria avgivna yttrande den 18 mars 1939 tillstyrkte chefen för armén i huvudsak det framlagda förslaget under anförande bland annat, att därigenom likhet med övriga i samma moment i avlöningsreglementena berörda personalgrupper skulle erhållas, och departementschefen framhöll i Eders Kungl. Maj:ts proposition den 21 april 1939 nr 279 med förslag till vissa ändringar i det civila avlöningsreglementet, att han ville förelägga riksdagen ett förslag om införandet av bestämmelser angående B-avdrag jämväl för landstormsofficerare av bland annat det skälet, att »det självfallet är av värde icke minst ur löneteknisk synpunkt, att tjänstemännens avlöningsförhållanden under här avsedda ledigheter bliva enhetligt reglerade».

I sitt yttrande över förslaget till krigsavlöningsreglemente anförde chefen för armén, att konstituerade landstormsofficerare numera tillhörde den fast anställda personalen samt att »landstormsofficerarnas ansvarsställning under krig är densamma som för övrig officerspersonal».

Enligt militära avlöningsreglementets tjänsteförteckning hänföras landstormsofficerarna till motsvarande tjänstegrad inom linjen, och landstormsofficerarna äro alltså i krigslöneklasshänseende fullt jämställda med övriga officerare. Endast i fråga om månadslönen har en mindre förskjutning nedåt ägt rum, i det att månadslönen för landstormskaptener, landstormslöjtnanter och landstormsfänrikar utgår efter resp. löneklasserna Oa 6, Oa 2 och Oc a i gällande fredsavlöningsreglemente.

Av det förut sagda framgår alltså, att principen om landstormsofficerarnas likställighet med övrig reservpersonal över lag genomförts, och det synes då hava varit en fullt naturlig konsekvens, att denna princip upprätthållits även vid inkallelser på grund därav, att förstärkt försvarsberedskap anbefallts. Så har emellertid icke skett, i det att exempelvis reservofficerare och officerare i väg- och vattenbyggnadskåren vid inkallandet till militärtjänst icke blott självfallet komma i åtnjutande av krigsavlöning i enlighet med Eders Maj:ts kungörelser nr 628 innevarande år utan även i följd av stadgandenas i det civila avlöningsreglementena givna formulering bibehållas vid den civila lönen såsom statstjänstmän med allenast B-avdrag, under det att landstormsofficerare väl erhålla krigsavlöning men icke någon lön i den civila tjänsten.

Detta beror på den formulering, som bestämmelserna om B-avdrag för landstormsofficerare erhållit av förut angivna skäl, och härigenom uppstår alltså den orimliga situationen, att landstormsofficerarna vid det tillfälle, då de på samma sätt som exempelvis reservofficerare tvångsvis inbeordras till militärtjänst, ställas i en väsentligt sämre situation än all övrig reservpersonal. Den omständigheten, att landstormsofficerarna under sin vanliga fredsutbildning frivilligt genomgår densamma och härför icke uppbär någon lön, kunde vid förstärkt försvarsberedskap och mobilisering möjligen motivera en i ekonomiskt hänseende gynnsammare ställning än reservofficerarna, vilka alltid åtnjuta lön ävensom pension, men i varje fall kan den aldrig rättvisligen föranleda en sämre ekonomisk situation för landstormsofficerare än den, vari till exempel reservofficerare och officerare i väg- och vattenbyggnadskåren komma utöver den skillnad, som framträder enligt krigsavlöningsreglementets bestämmelser om den så kallade månadslönen.

Eftersom den genomgående principen eljest inneburit likställighet mellan samtliga de officerare, landstormsofficerarna inbegripna, som tillhöra arméns reservpersonal, förefaller det orimligt, att landstormsofficerarna skola i förhållande till övrig nämnd officerspersonal nu ställas i en särklass, som måste innebära ett allvarligt slag emot hela landstormsofficerskåren. I sitt förut angivna yttrande över förslaget till krigsavlöningsreglemente framhöll chefen

för armén beträffande månadslönen, att denna icke finge sättas för lågt, »vilket, trots det stora intresse, som för närvarande visats för den frivilliga landstornsutbildningen, skulle kunna leda till en försämrad rekrytering, beroende på att ifrågavarande personal i eget lättförståeligt intresse ej kan vara hågad ikläda sig förbindelser, som uppenbarligen kunna äventyra vederbörandes ekonomi». Det är också givet, att ett behandlingssätt av landstorns-officerarna, som innebär, att de i fråga om rätten till bibehållandet av viss del av den civila lönen icke likställas med reservofficerare och officerare i väg- och vattenbyggnadskåren, måste leda till icke blott, så snart detta blir möjligt, en viss avgång inom landstornsofficerskåren av väl kvalificerade beställningshavare utan också en för framtiden väsentligt försvårad rekrytering av denna kår.

I olika sammanhang och från skilda håll har icke minst under sista tiden framhållits vikten och angelägenheten därav, att den frivilliga landstornsofficersutbildningen på allt sätt understödjes och uppmuntras, men ett förslag, som betyder ett allvarligt nedsättande av hela landstornsofficerskåren vid just den tidpunkt, då dess medlemmar inbeordras för fullgörande av officers-tjänst under förstärkt försvarsberedskap, kan ingalunda sägas innebära ett dylikt understöd eller en dylik uppmuntran utan måste i stället medföra allvarliga konsekvenser för framtiden. Observeras bör, att detta problem ingalunda har betydelse blott för de landstornsofficerare, som äro stats-tjänstemän, utan också för många andra. Kommunerna och de privata arbetsgivarna torde nämligen med all säkerhet i stor utsträckning komma att för framtiden tillämpa samma bestämmelser som de, vilka innehållas i de statliga avlöningsreglementena, enär man icke skäligen kan begära, att de skola visa mer förståelse för ett statligt intresse än staten själv.

Icke heller kan gentemot här framförda synpunkter argumenteras därmed, att en tjänsteman, som nu är landstornsofficer och inkallas till militärtjänst i denna sin egenskap, skulle inkallas såsom värnpliktig, om han icke vore officer i landstormen med ty åtföljande sämre krigsavlöningsförmåner, enär ett avsevärt antal landstornsofficerare överskridit värnpliktsåldern.

Det är ett konsekvent och självklart tillämpande även i detta fall av likställighetsprincipen mellan samtliga officerare tillhörande arméns reservpersonal, som landstornsofficerssällskapens i Sverige Riksförbund påyrkar, i full anslutning till chefens för armén uttalande om landstornsofficerarnas ansvarsställning. Lika ansvar och lika tjänsteställning kräver, enligt Riksförbundets uppfattning, lika bestämmelser i avlöningshänseende vid de tillfällen, då linjen och landstormens officerare inbeordras att fullgöra dem »åliggande» militär tjänstgöring. Då vidare åtskilliga landstornsofficerare redan inbeordrats, är det av största vikt, att denna fråga löses skyndsamt och icke uppskjutes till en mer eller mindre avlägsen framtid.

Riksförbundet vidhåller därför i underdånighet sin hemställan att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för landstornsofficerarnas naturliga likställande med övrig reservpersonal även i nu berörda hänseende, och en skyndsamt åtgärd från Eders Kungl. Maj:ts sida blir än mera påkallad i den mån, som riksdagens medverkan härtill erfordras.

Underdånigst

Landstornsofficerssällskapens i Sverige
Riksförbund

Carl Patric Ossbahr.

Gösta M. Påhlman.

Bil. II.

Ordföranden i Stockholms Landstormsförbund, Överståthållare Torsten Nothins skrivelse till Sveriges Landstormsföreningars Centralförbund.

Till Sveriges Landstormsföreningars Centralförbund.

I såväl 13 § 2 mom. Civila avlöningsreglementet som 12 § 2 mom. Civila icke-ordinariereglementet stadgas, bland annat, att tjänstemän under ledighet för militär tjänstgöring skall vidkännas B-avdrag för tid, under vilken han fullgör honom såsom beställningshavare i reserven, å reservstat eller å övergångsstat eller såsom officer i väg- och vattenbyggnadskåren åliggande tjänstgöring. För landstormsofficer gäller enligt samma moment, att han i sin civila tjänst skall vidkännas enahanda avdrag för tid, under vilken han genomgår föreskriven befälskurs, landstormsbefälsövning eller kompletteringskurs eller med kompletteringskurs jämställd annan kurs eller övning, dock högst 14 dagar av ett och samma kalenderår.

Den skillnad, som kommit till uttryck i angivna stadgandens formulering, har föranletts av den omständigheten, att landstormsofficerare i vanliga fall icke emot sin vilja kunna direkt åläggas att fullgöra militärtjänst, men stadgandet har dock befunnits nödvändigt av det skälet, att underlåtenhet att i viss omfattning deltaga i kurser och övningar leder därhän, att vederbörande landstormsofficer icke vinner befordran, respektive erhåller sitt konstitutorial förnyat. Den bakomliggande principen är alltså, att under den tid, då landstormsofficer fullgör sådan militärtjänst, som enligt gällande bestämmelser är för honom föreskriven, skall han i fråga om löneförmåner i den civila tjänsten helt likställas med övriga officerare tillhörande arméns reservpersonal.

Denna likställighet mellan landstormsofficerare och exempelvis reservofficerare, som sålunda genomförts i full anslutning till 1936 års försvarsordnings inordnande av de förstnämnda bland den fast anställda reservpersonalen, hotas emellertid att sönderbrytas i samband med de inkallelser, som skett sedan förstärkt försvarsberedskap anbefallts. På grund av förutnämnda stadgandens ordalydelse torde nämligen de statstjänstemän, som äro officerare i reserven, å reservstat, å övergångsstat samt i väg- och vattenbyggnadskåren få bibehålla sin civila lön med B-avdrag för de fall, att de nu inkallas till militär tjänstgöring, under det att landstormsofficerare i motsvarande situation helt skola avstå sin civila lön, eftersom här icke är fråga om vare sig landstormsbefälsövning eller annan sådan övning eller kurs, som omförmåles i nämnda paragrafer i avlöningsreglementena. Vid just det tillfälle, då en landstormsofficer oavsett sin egen vilja inbeordras och alltså fullgör en honom »åliggande» tjänstgöring, ställes han således helt vid sidan om de civila avlöningsreglementenas bestämmelser om B-avdrag, ehuru han därvid kommit i precis det läge, som föranlett stadgandet om B-avdrag för all övrig reservpersonal av off. grad.

Eftersom landstormsofficerarna hava samma ansvarsställning under krig som övriga officerare, synes det vara ofrånkomligt, att de också i här berörda avseende fullt likställas med reservofficerarna. Inkallelserna under

nuvarande förhållanden hava intet med frivillighet att skaffa, och det är då icke skäligt, att de statstjänstemän, som äro landstormsofficerare, skola röna ett annat behandlingssätt än de, som äro officerare i reserven. En skillnad av här angivet slag innebär en ekonomisk nackdel för landstormsofficerarna av den art, att många av dem säkerligen komma att anse sig förhindrade att i framtiden kvarstå i sin militära befattning. Därtill kommer att en dylik skillnad innebär en allvarlig diskriminering av hela landstormsofficerskåren. Denna kår måste med fog fråga sig, om den efter alla personliga insatser och uppoffringar till försvarets fromma gjort sig förtjänt av den undervärdering, som en tillämpning av nu gällande bestämmelser skulle innebära, och det torde kunna befaras, att i framtiden skola möta svårigheter att sörja för en tillfredställande nyrekrytering.

Försämrade möjligheter att skaffa landstormen kvalificerat officersbefäl på frivillighetens väg måste emellertid i sin tur menligt inverka på landstormens förmåga att i ofred på ett effektivt sätt bidra till värnandet av vår frihet, och 1930 års försvarskommission framhöll också i sitt år 1935 avgivna betänkande, att tillgången på landstormsofficerare »är av väsentlig betydelse för landstormens användbarhet för sina uppgifter», varefter kommissionen tillade: »Denna rekryterings fortvaro är därför ett betydelsefullt försvarsintresse. Vid sådant förhållande har försvarskommissionen funnit frågan om den frivilliga rekryteringen i fredstid av landstormsofficerare vara förtjänt av en särskild uppmärksamhet.»

Mot denna bakgrund måste det framstå såsom en angelägenhet av vikt, att en sådan ändring i nu gällande avlöningsreglementen ofördröjligen genomföres, att landstormsofficerarna i angivna hänseende helt likställas med övriga officerare tillhörande reservpersonalen, och i min egenskap av förbundsordförande för Stockholms landstormsförbund har jag äran anhålla, att Centralförbundet skyndsammast måtte göra framställning härom hos Kungl. Maj:t.

Torsten Nothin.

